

Talousarvion laadintaohjeet
vuodelle 2024

Vuoden 2024 talousarvion laadinnassa on jatkettava viime vuosien tavoin varovaisuusperiaatteen noudattamista, vaikka vuosikate tulee taloussuunnitelman arvion mukaan olevaan hyvällä tasolla. Huomioitavaa on kuitenkin, että verotulot ja valtionosuudet tulevat tämän hetken arvion mukaan kasvamaan taloussuunnitelmasta noin 761 000 euroa (kuntaliiton arvio). Valtionosuudet kasvavat noin 592 000 ja verotulokertymä kasvaa noin 169 000 euroa taloussuunnitelmaan verrattuna. Valtionvarainministeriö on arvioinut Vaalan kunnan ensi vuoden valtionosuuksien suuruudeksi 5 508 000 €. Vuoteen 2024 talouteen liittyy epävarmuutta Pohteen vuokratulojen kertymästä ja valtionosuuksien määrästä. Meneillään olevissa hallitusneuvotteluissa on riskinä, että säästöt kohdistuvat myös valtionosuuksiin. Talousarvion ja -suunnitelman lähtökohtina ovat vuoden 2022 tilinpäätös ja vuoden 2023 toteuma. Vaalan kunnan vuoden 2022 tilinpäätös oli ylijäämäinen noin 1 960 000 euroa. Kumulatiivista ylijäämää on taseessa noin 4,9 miljoonaa euroa.

Kuluvan vuoden tulos on huhtikuun loppuun mennessä noin 273 000 euroa ylijäämäinen. Tuloksesta puuttuvat Pohteen alkuvuoden vuokratulot, osa palkkatuen maksatuksista sekä Vertyhankkeen maksatus. Tuloksen perusteella kuluvan vuoden talousarviossa pysyminen näyttää epävarmalta. Vuokratulot tulevat jäämään budjetoidusta. Mikäli Turkkiselän tuulivoimapuisto saisi kesään mennessä lainvoiman, voisivat sen rakennuslupamaksut kompensoida vuokratulojen kertymää. Talousarviossa tilikauden ylijäämän arviointiin olevan noin 1 712 000 euroa. Toimintatuotot ovat toteutuneet alkuvuonna 2023 selkeästi talousarviota pienempänä (17,4 %) ja toimintakulut ovat ylittäneet prosentilla talousarvion (35,4%).

Jotta vuoden 2023 toiminnan tulos toteutuisi talousarvion mukaisena, edellyttää se edelleen tiukkaa talouskuria. Viimeisen verotuloennusteen mukaan meneillään olevan talousarviovuoden verotulot kasvavat noin 379 000 euroa budjetoidusta. Tähän suurin vaikuttava tekijä on kiinteistöverojen kasvu. Henkilöstökulujen kehitys loppuvuodesta on myös merkittävässä asemassa talousarviossa pysymisen kannalta. Huhtikuun tilanteen mukaan henkilöstökulut ylittävät tasaisen kertymän 0,6 %. Kesäkuun alusta palkkoihin tulee työehtosopimuksen mukaiset korotukset, joiden laskennallinen vuosivaikutus on noin 4,85 %. Lähivuosille on luvassa aikaisempia suurempia työehtosopimuksen mukaisia palkankorotuksia. Mahdollisia uusia rekrytointeja tulee harkita huolellisesti. Eläköityvien työtehtävät tulee arvioida tarkkaan; tilalle rekrytoidaan korvaava työntekijä, tehdään yhteistyötä naapurikuntien kanssa, tehtävä hoidetaan olemassa olevalla henkilöstöllä tai näiden yhdistelmällä. Lyhyisiin, alle kolmen päivän poissaoloihin otetaan sijaisia vain osastajohtajia kuultua.

Tiukkaa talouden seuranta tulee jatkaa myös vuonna 2023. Tällä hetkellä yksi suurimmista kunnan taloutta rasittavista tekijöistä on edelleen kunnan kiinteistöjen korjausvelka ja joidenkin huonokuntoisten kiinteistöjen suuri tasearvo. Sisäilmahaasteet ja korvaavien tilojen järjestely / remontoiminen tuovat myös taloudellisia kustannuksia.

Huhtikuun tuloksen mukaan kunnan toimintatuotot alittava tasaisen kertymän noin 283 000 eurolla. Toimintakulujen ylitys tasaiseen kertymään verrattuna on 542 000 €.

Koska vuoden 2023 talousarviota ei voida käyttää talousarvion laadinnan pohjana, nettoraamia ei aseteta. Jokaista osastoa tullaan tarkastelemaan erikseen ottaen huomioon joko vähenevä tai kasvava palvelutarve. Jokaisen vastuualueen tulee laatia talousarvio tarkasti verraten sitä vuoden 2022

tilinpäätökseen ja arvioon vuoden 2023 tuloksesta. Kunnan tulopohjaa on vaikea arvioida, koska valtionosuudet selviävät vuodelle 2023 tämän vuoden syksyllä. Ensi vuoden valtionosuuksiin liittyy hallitusneuvotteluissa leikkauspaineita. Osastojen kuluja tarkastellaan kriittisesti. Mahdollinen kulujen nousu täytyy perustua hyvinvoinnin ja / tai elinvoiman nousuun ja sitä kautta tulevaan budjettipaineen helpotukseen. Budjetin nousua voidaan perustella myös lakisääteisten tehtävien hoitamisella. Talousarvioon tulevat hankinnat tulee esitellä johtoryhmälle ja luottamushenkilöille. Hankinnoista pidetään tarvittaessa yleinen infotilaisuus alueen yrityksille. Talousarvion tulee pohjautua uuteen kuntastrategiaan. Tämän hetken talousarvion valmisteluun liittyy paljon epävarmuutta ja talousuhkia, joten tässä vaiheessa vuotta kannattaa pidättäytyä päätöksistä, joilla vähennetään toimintatuottoja ja / tai lisätään kuluja. Johtoryhmä valmistelee alustavan talousarvion kunnanhallituksen 1. käsittelyyn, jossa kunnanhallitus antaa ohjeet talousarvion jatkokäsittelyyn.

TULOJEN KEHITYS

Verotus

Huhtikuussa päivitetyn verotuloennusteen mukaan Vaalan verotulot ovat kuluvana vuonna 8 129 000 euroa, mikä on noin 379 000 euroa suurempi kuin talousarviossa. Tilinpäätösvuoteen 2022 verotuloja ei voi vertailla, koska hyvinvointialueiden aloitettua toiminnan, siirtyi osa verotuloista valtioille.

Veroennusteen mukaan Vaalan verotulot vuodelle 2024 ovat noin 7 669 000 €. Verotulot nousevat taloussuunnitelmaan nähden noin 169 000 eurolla. Taloussuunnitelmassa vuodelle 2024 on arvioitu verotuloja 7 500 000 euroa.

Vaalan kunnan tuloveroprosentti on 8,36 vuonna 2023. Yhden tuloveroprosentin tuotto on veroennustekehikon mukaan on noin 465 000 euroa. 0,1 tuloveroprosentin tuotto on noin 47 000 euroa. Tulopohja-arvio riippuu paljolti talouden suhdanteista ja työssäkäyvien ja eläkettä saavien asukkaiden määrästä.

Valtionosuudet

Viimeisimmässä ennusteessa valtionosuuslaskelmassa vuodelle 2023 on arvioitu valtionosuuksia kertyvän noin 5 294 000 euroa, joka on 117 000 euroa enemmän kuin talousarviossa. Hyvinvointialueuudistuksen vuoksi valtionosuudet laskivat vuoden takaiseen verrattuna noin 10 miljoonaa euroa.

Uusimman ennusteen mukaan valtionosuudet vuodelle 2024 ovat noin 5 712 000 euroa (Vm:n arvio 5 508 000 €). Taloussuunnitelmassa vuodelle 2024 on arvioitu valtionosuuksia 5 120 000 euroa. Vuoden 2024 valtionosuuksien arvioidaan siten nousevan noin 592 000 euroa taloussuunnitelmasta (Vm:n ennusteen mukaan nousua on 388 000 €). On huomioitavaa, että valtionosuuksien ennustaminen on vielä haasteellista, koska tulevaan talousarvion valtionosuuteen vaikuttavat vuoden 2022 taloudellinen tulos ja sote-kustannukset.

Verot ja valtionosuudet yhteensä

Kuluvalla vuodelle 2023 valtionosuudet ja verokertymä ovat viimeisimmissä ennusteissa 496 000 euroa suuremmat kuin talousarviossa. Vuodelle 2024 verotulot ja valtionosuudet ovat yhteensä noin 13 381 000 €. Tämä on noin 761 000 euroa enemmän kuin taloussuunnitelmassa. On kuitenkin huomioitava valtionosuuksien vaikea ennustettavuus vuodelle 2024, koska siihen liittyy hyvinvointialueuudistuksen vuoksi epävarmuustekijöitä sekä meneillään olevien hallitusneuvottelujen säästöpainet.

Palvelumaksut ja muut tulot

Palvelumaksuissa tulee pyrkiä ottamaan huomioon kuluttajahintaindeksin mukainen muutos. Vuoden 2024 kaikkien palvelumaksujen taso tulisi vastata yleistä elinkustannusten kasvua. Palvelumaksuissa mahdollinen nousu on määriteltävä palvelukohtaisesti.

Tulot tulee laskea tulokohtaisesti vuoden 2022 ja 2023 toteuman perusteella. Tavoitteena on mahdollisimman oikea tulotaso.

Tonttien myyntitulo budjetoidaan nolaksi ja tulot kirjataan teknisen osaston alle. Metsänmyyntitulot arvioidaan metsänhoitosuunnitelman mukaan.

MENOT

Henkilöstökulut ja palkkaus

Nykyisten kunnallisten virka- ja työehtosopimusten mukaan kesäkuussa 2023 tulee voimaan useita eri korotuksia; 2,2 % yleiskorotus (OVTES 2,02 %) ja järjestelyeriä jaetaan 1,9 prosentin verran. Kesäkuun lopussa tulee maksuun vähintään 467 euron kertaerä.

Vuonna 2024 palkkakustannukset nousevat kunta-alalla 2,99 prosenttia vuoden 2023 keskiarvoon verrattuna. Helmikuussa 2024 kaikilla kunta- ja hyvinvointialojen sopimusaloilla tulee maksettavaksi kehittämisohjelmaan liittyvä 0,4 prosentin keskitetty järjestelyerä. Kesäkuussa kaikilla sopimusaloilla maksetaan 2,27 prosentin yleiskorotus ja 0,73 prosentin paikallinen erä sekä kehittämisohjelman mukainen 0,6 prosentin paikallinen erä.

Lopulliseen budjettiin palkat tulisi laskea mahdollisimman tarkkaan sopimusaloittain, jotta vastuualueen palkkamenot olisivat oikein. Palkkamenojen budjetoinnissa tulee huomioida henkilöstömuutosten kustannusvaikutukset ja mahdolliset kokemuslisien kertyminen. Näin ollen vuoden 2024 henkilöstökulujen laskennassa korotetaan vuoden 2023 palkkoja 3,2 prosentilla. Sijaismäärärahojen tarvetta voi arvioida edellisten vuosien ja ennusteen perusteella. Sairaspoissaolojen ja sijaisten käytön tarpeen väheneminen tulee olla tavoitteena kaikilla osastoilla, joten panostuksia työhyvinvointiin on suositeltavaa suunnitella.

Keva on laskenut arvion vuoden 2023 työnantajakohtaisesta palkkaperusteisesta eläkemaksusta. Lopullinen palkkaperusteinen eläkemaksu vuodelle 2024 vahvistetaan loppuvuodesta 2023. Keva laskuttaa palkkaperusteisen eläkemaksun tulorekisterin kautta ansaintajärjestelmään rekisteröityneiden ansioiden perusteella kuukausittain. Kirjanpidossa ei tarvitse erotella palkkaperusteista eläkemaksua ja työkyvyttömyyseläkemaksua omille alatileilleen, koska työkyvyttömyyseläkemaksu on osa palkkaperusteista eläkemaksua. Työnantaja pidättää palkanmaksun yhteydessä työntekijän eläkemaksun. Työntekijän eläkemaksua ei laskuteta erikseen, vaan se sisältyy palkkaperusteiseen eläkemaksuun.

Sosiaalivakuutusmaksut (2024)	%	Tili
Sairausvakuutusmaksu	1,53	4150
Työttömyysvakuutusmaksu	2,10	4160
Tapaturmavakuutusmaksu	0,70	4170
Työntekijän eläkemaksu alle 53-vuotiailla ja 63-vuotta täyttäneillä (yhdistyy Työansiopohjaiseen eläkemaksuun työnantajan palkkaperusteisen maksun kanssa)	7,15	
Työntekijän eläkemaksu 53-62-vuotiailla (Työansiopohjainen eläkemaksu)	8,65	
Työnantajan palkkaperusteinen maksu	16,8	4101
Työansiopohjainen eläkemaksu	23,40	
Eläkemenoperusteinen maksu keskimäärin	3,5	4102
Työkyvyttömyyseläkemaksu	1,00	
Em. ovat arvioita tulevista maksuista ja näihin voi tulla vielä muutoksia		

Sijaismäärärahoihin tulee arvioida viime vuosien perusteella realistinen määräraahatarve. Sijaismäärärahojen ylitysoikeus tulee hakea ennen ylitystä. Ellei ylitysoikeutta haeta ajoissa, tulee sijaismäärärahojen ylitys kattaa oman osaston sisältä.

Korot

Pitkäaikaisten lainojen korkotaso on ollut korkea koko kuluvan vuoden verrattuna aikaisempiin vuosiin lähivuosiin. Tämän hetken virallisen korkoennusteen mukaan vuoden 2024 6 kuukauden Euribor laskee noin 3 prosentin tasolle. Lyhyt- ja pitkäaikaisten lainojen korkomenot tulevat olemaan moninkertaiset aikaisempiin lähivuosiin verrattuna. Koron vaikutus tulee korostumaan uusissa investoinneissa, joihin tulee ottaa lainaa. Lisäksi koron nousu tulee näkymään kuntatodistuksissa eli kassalainassa. Tulevalle talousarviovuodelle on syytä laskea kokonaiskoroksi noin 4 % mutta sitä on hyvä tarkastella syksyllä ennen talousarvion lukitsemista.

Matkakulut ja hankinnat

Kaikki talousarvioon sisältyvät hankinnat tulee tarvittaessa perustella kirjallisesti. Virka-, koulutus- ja seminaarimatkoissa käytetään harkintaa niiden tarpeellisuudesta ja hyödynnetään tehokkaasti

etäyhteyksiä. Talousarvion valmistelun yhteydessä tiedossa olevat matkat ja koulutukset tulee käydä läpi esihenkilön kanssa ja hakea niille hyväksyntä etukäteen. Esihenkilöiden toivotaan keskustelevan jo heti lomien jälkeen henkilökunnan kanssa koulutustarpeista, jotta tarve ja kustannukset voidaan arvioida budjettiin ja kirjata koulutussuunnitelmaan.

Ostopalvelut

Ostopalvelut tulee arvioida palveluittain eli yksilöidä ja laskea kohteittain. Pakollisista ostopalveluista tulee budjettiin merkitä mahdollisimman totuudenmukainen hinta (esim. tarkistaa hinta myyjältä, mikäli sopimus on voimassa vielä vuonna 2024). Kaikista valinnaisista osto- ja konsultointipalveluista tulee pidättäytyä. Kaikki talousarvioon varattavat ostopalvelumäärärahat tulee tarvittaessa perustella kirjallisesti.

Poistot

Poistoissa noudatetaan valtuuston 13.12.2012 § 68 hyväksymää poistosuunnitelmaa. Käytössä olevat poistoajat ajat löytyvät J:\talous\poistot

TILIKARTTA JA TALOUSARVION SYÖTTÄMINEN

Mahdollisten uusien, tilikartasta puuttuvien tilien käyttöönotosta tulee ottaa yhteyttä Kaisa Vääräkankaaseen (kaisa.vaarakangas@monetra.fi). Nykyistä tilikarttaa koskevat kehitysajatukset voi toimittaa hallintojohtajalle ja hallinnonsuunnittelijalle. Pienistä, kymmenissä tai sadoissa euroissa luettavista tileistä on tarpeen luopua ja yhdistää ko. tilit suurempaan kokonaisuuteen.

Arvonlisäveroa ei sisällytetä käyttötalous- ja investointiosan määrärahoihin lukuun ottamatta vähennysrajoitusten alaisia sekä vähennys-/palautusjärjestelmän ulkopuolisia toimintoja.

SITOVUUSTASO

Talousarvion sitovuustaso on osaston vuosikate. Rahoitustoimea tarkastellaan erillään hallinto-osastosta.

MUUTA

Sisäiset tulot ja menot budjetoidaan erillisille tileille (sisäiset tilit). Myyjien tulee ilmoittaa arvio palvelujen määristä ostajille, erityisesti ruoka-, siivous- ja kiinteistöpalvelujen osalta, jotka ovat volyymiltaan suurimmat erät ja koskettavat useimpia yksiköitä. Sisäisiä eriä ovat lisäksi mm. valokopiot, konekeskuksen palvelut, rakennusten kunnossapitopalvelut sekä tilityserävuokrat (=urheilutalon vuokra).

Mikäli myyjä ei ole ilmoittanut hintaa vuodelle 2023, sisäisiä veloituksia arvioitaessa käytetään vuoden 2022 tilinpäätöksen mukaisia lukuja, ellei ole tapahtunut toiminnallisia muutoksia (sama summa myyjällä ja ostajalla).

INVESTOINNIT

Vuoden 2024 investointien määrä pyritään pitämään noin miljoonassa eurossa. Jokainen osasto arvioi oman investointitarpeen.

Investointiosaan arvioidaan hankkeen talousarviovuonna tarvittava määräraha ilman arvonnalisäveroa. Lisäksi esitetään aiempina vuosina hankkeeseen käytetty määräraha ja suunnitelmavuosille arvioitu käyttötarve. Jos hanke viivästyy talousarvioon arvioidusta aikataulusta, tarvittava osa on otettava seuraavien vuosien talousarvioon. Perustelutietona esitetään investointihankkeen tai hankeryhmän kokonaiskustannusarvio.

Investointiosaan ei tule esittää alle 10.000 euron hankkeita. Investoinneilla tarkoitetaan sellaista käyttöomaisuutta (esineitä ja muita hyödykkeitä), jotka on tarkoitettu tuottamaan tuloa useampana kuin yhtenä tilikautena. Käyttöomaisuuden hankintamenoon luetaan nimellishankintahinnan lisäksi esim. rahti- ja asennusmenot, jotka ovat tarpeen käyttövalmiuden aikaansaamiseksi, mutta ei ohjelmiston käyttöönoton vaatimaa koulutusta. Atk-laitteet budjetoidaan menoksi ao. yksikköön, ei investointiosaan. Sama koskee muita vastaavia pienenhköjä hankintoja, jotka nekin täytyy kirjallisesti perustella.

Eri vastuualueet voivat tehdä omat esityksensä investointiosaan kunnanjohtajalle ja tekniselle johtajalle 31.8.2023 mennessä.

AIKATAULU

Talousarvion ja -suunnitelman laatiminen on aikataulutettu alustavasti seuraavasti:

1. osaston talousarvioesitys lautakunnassa viim.	9.10.2023
2. kunnanhallitus ensimmäinen käsittely	17.10.2023
3. kunnanhallitus (TA-kokous)	7.11.2023
4. kunnanvaltuusto	16.11.2023

Talousarviokirjan laatimisesta ja koostamisesta ohjeistetaan myöhemmin erikseen sen työstämiseen osallistuvalla henkilöstöllä. Jokainen osasto itse täyttää oman osastonsa osion ellei toisin sovita.

Toiminnallisten tavoitteiden osalta hallintokunnille toimitetaan strategian mukainen laadintaohje.

Osasto tekevät talousarvioesitykseen vuodelle 2024 myös taloussuunnitelman vuosille 2024 sekä 2026. Tällä saadaan pitkäjänteisyyttä talousarviovuotta seuraaville vuosille. Taloussuunnitelman ei tarvitse olla niin yksityiskohtainen kuin talousarvio vuodelle 2024.

Taloussuunnitelmaan riittää yleisellä tasolla tulot, menot, poistot hallintokunnittain. Lisäksi on tärkeää, että hallintokunnat laativat taloussuunnitelmakausille investointiohjelman, jota päivitetään vuosittain ja näin saadaan jatkuvuutta ja suunnitelmallisuutta kasvatettua talousarviovuoden lisäksi taloussuunnitelmavuosille.

JAKELU

Hallinto-osasto

Minna Kärkkäinen
Ari Niskanen
Hanna Karppinen
Anni Issakainen
Jenna Suutari
Jussi Tuovinen

Sivistysosasto

Tapani Karhu
Mauno Karjalainen
Riitta Korhonen
Kaisu Kovalainen-Laitinen

Tekninen osasto

Matti Kaikkonen
Hannu Okkonen
Pentti Väänänen
Jaakko Kvist
Jaana Lämsä
Marianne Ojala

Hyvinvointiosasto

Anne Huotari
Tiina Vaattovaara
Jenna Leinonen
Ritva Karhula
Hanna Tuhkanen
Heli Vähäkangas
Henrik Enke
Tuulikki Leinonen

Toimistotiimi

Katri Karppinen
Tiina Kylmänen
Anne Mustonen
Helena Hiltunen
Anita Ukkola
Maija Kolehmainen
Minna Korhonen
Anu Leinonen

